

Landsbygds- och infrastrukturdepartementet
li.remissvar@regeringskansliet.se
li.spn@regeringskansliet.se

Remissvar SOU 2025:98 En bättre organisering av fastighetsbildningsverksamheten, från Landsbygds- och infrastrukturdepartementet

Sammanfattning av Lantmäterimyndighetens synpunkter

Kommunala lantmäterimyndigheten i Sandviken (KLM Sandviken) är i huvudsak kritisk till utredningens förslag i SOU 2025:98. Syftet med utredningen var att ge förslag som förbättrar förutsättningarna att bedriva en effektiv, enhetlig och rättssäker fastighetsbildningsverksamhet i hela landet. Fler av de förslag som utredningen presenterar riskerar sammantaget att fler kommunala lantmäterimyndigheter kan tvingas avveckla, vilket medför negativa konsekvenser för hela samhällsbyggnadsprocessen. KLM Sandviken ställer sig starkt tveksam till att föreslagna förändringar leder till förbättrade förutsättningar för fastighetsbildningen.

KLM Sandviken anser att de förslag som utredningen presenterar försvagar förutsättningarna för en effektiv, ändamålsenlig och sammanhållen samhällsbyggnadsprocess. Utredningens förslag tar inte tillräcklig hänsyn till fastighetsbildningens roll som en delprocess inom hela samhällsbyggandet. Utredningen beaktar i för hög grad fastighetsbildningen som en separat verksamhet utan att vidare analysera fastighetsbildningens samband med planering, byggnation och genomförande på kommunal nivå. Ett genomförande av utredningens förslag riskerar att flertalet KLM tvingas avveckla på grund av att en större mängd ärenden ska handläggas av statliga Lantmäteriets och att strängare krav på organisering och ekonomiskt oberoende gentemot kommunen föreslås. Konsekvenserna av ett sådant utfall har inte tillräckligt beaktats i utredningen, vilket utgör en stor brist.

KLM Sandviken efterlyser en ny utredning där fokus ligger på att stärka och utveckla fastighetsbildningsverksamheten som en integrerad del i hela samhällsbyggnadsprocessen.

Yttrande

Avsnitt 7.3 Tydligare bestämmelser om statens övergripande ansvar som ger goda förutsättningar för all förrättningsverksamhet

Statens övergripande ansvar

Utredningen föreslår att den rättsliga regleringen av statens övergripande ansvar ska tydliggöras så att det framgår att Lantmäteriet ansvarar för att tillhandahålla utbildningar, handböcker, handledningar, rutiner, riktlinjer och motsvarande övergripande stöd för all förrättningsverksamhet. KLM Sandviken ställer sig huvudsakligen positivt till att Lantmäteriets ansvar förtydligas. Tillgång till gemensamma utbildningar, handledningar, riktlinjer m.m. bidrar till ökad rättssäkerhet och enhetlig rättstillämpning för medborgaren oavsett om ärenden handläggs av en kommunal lantmäterimyndighet (KLM) eller statliga Lantmäteriet (SLM).

Ärendehanteringssystem

KLM Sandviken instämmer vidare med utredningens förslag att Lantmäteriet ansvarar för att tillhandahålla ärendehanteringssystem och andra tekniska handläggningsstöd till all förrättningsverksamhet, inklusive de kommunala lantmäterimyndigheterna. KLM Sandviken är däremot emot utredningens förslag till ändring av 2 § 5 *Lagen om kommunal lantmäterimyndighet* om att det enligt lag ska vara tvingande för en kommunal lantmäterimyndighet att använda Lantmäteriets ärendehanteringssystem eller handläggningsstöd. En sådan bestämmelse riskerar att hämma utveckling och digitalisering hos kommuner och privata aktörer och skulle hindra möjligheten att utveckla och arbeta integrerat med processer för t.ex. medborgarservice, fakturering och ärendemottagning som gemensamma resurser inom kommunen. Utredningen föreslår att Lantmäteriet ska ansvara för att följa upp och redovisa resultatet i all förrättningsverksamhet. Uppföljning och redovisning av statistik lyfts fram som ett bärande argument till att kommunala lantmäterimyndigheter ska vara skyldiga att använda Lantmäteriets ärendehanteringssystem och andra tekniska handläggningsstöd. KLM Sandviken anser att uppföljning och framtagande av gemensamma nyckeltal bör kunna genomföras även om lantmäterimyndigheterna använder olika tekniska system. Argumentet bedöms vagt i jämförelse med den hämmande effekt på utveckling och framdrift i digitalisering som lagförslaget kan medföra. Kostnadsfrågorna för KLM att använda Lantmäteriets ärendehanteringssystem och andra tekniska handläggningsstöd är inte heller tillräckligt utredda. Utan en klar bild av kostnadsfördelningsmodell går det inte att förutse och ta ställning till de kostnadskonsekvenser som den tvingande regleringen kan medföra för respektive KLM och deras sakägare.

Avsnitt 9.3 En tydligare bestämmelse om vilka ärenden som ska handläggas av en kommunal lantmäterimyndighet

Förrättningar som direkt ska ges in till den statliga lantmäterimyndigheten

Utredningen föreslår att förrättningar där en statlig myndighet eller statligt helägt bolag är sökande ska ges in till och handläggas av den statliga lantmäterimyndigheten. Flertalet av dessa ärenden avser ledningsrätter och

anläggningsförrättningar som de kommunala lantmäterimyndigheterna kan handlägga på ett effektivt och rättssäkert sätt. Omfattningen av dessa typer av ärenden kan vara väldigt varierande. Ärenden som berör fler lantmäterimyndigheters verksamhetsområden ska redan, enligt nuvarande utformning av 5 § lag om kommunal lantmäterimyndighet, överlämnas till statliga Lantmäteriet. Andra ärenden kan vara lämpligare att hanteras av den kommunala lantmäterimyndigheten på grund av exempelvis samordning med kommunens plan- och byggprocess, lokalkännedom, närhet till förrättningsstället och sakägare. Vår uppfattning är att statligt ägda bolag inte alltid ser en fördel med handläggning av det statliga Lantmäteriet. Även om det kan underlätta att enbart ha en Lantmäterimyndighet som mottagare och handläggare av dessa ärenden kan det finnas stora nackdelar i att statliga Lantmäteriet inte har samma insyn och samverkan med de kommunala delarna av ett projekt som i många fall kan vara en stor fördel för genomförandet som helhet. Förrättningslantmätare på den kommunala lantmäterimyndigheten har god insyn i exempelvis lokala förhållanden och planmässiga förutsättningar samt arbetar nära förrättningsstället, vilket underlättar fältarbete, sammanträden, kontakt med sakägare m.m. KLM Sandviken föreslår som alternativ att förrättningar av nationell betydelse och som kräver samordning över verksamhetsområden för KLM och statliga lantmäteriet, istället kan *begäras av sökande* att handläggas av staten. På så vis är inte möjligheten för en statlig myndighet eller statligt helägt bolag låst till det statliga lantmäteriet för handläggning. Förslaget skulle också kunna medföra ökade handläggningstider för dessa typer av ärenden om de alltid ska handläggas av statliga lantmäteriet. Ärendeströmningen varierar över tid och kan svänga förhållandevis snabbt. Sårbarheten avseende handläggningstid torde öka om enbart den statliga lantmäterimyndigheten får hantera dessa ärenden, samtidigt som kommunala lantmäterimyndigheter kan ha väldigt kort handläggningstid.

Överlämning av ärenden där säkerhetsskyddslagen är tillämplig

Utredningen föreslår en ny bestämmelse i 5 § *lagen om kommunal lantmäterimyndighet (punkt 5)* som innebär att om det när en ansökan ges in *kan antas* att handläggningen av förrättningen eller ärendet omfattas av bestämmelser i säkerhetsskyddslagen (2018:585) ska förrättningen eller ärendet utan dröjsmål överlämnas till den statliga lantmäterimyndigheten. KLM Sandviken vill avstyrka förslaget av fler skäl. Så som förslaget är utformat skulle bestämmelsen kunna omfatta i princip samtliga ledningsrätter. Enligt förslaget ska ärendet överlämnas om det *kan antas* att ärendets handläggning omfattas av säkerhetsskyddslagen, KLM ska alltså inte göra någon närmare prövning om hur det faktiskt förhåller sig. Det skulle innebära att den kommunala lantmäterimyndigheten blir av med en väsentlig andel av de ärenden som handläggs i dagsläget. Även vid ledningsrättsärenden är lokalkännedom och närheten till förrättningsstället viktig för en effektiv och rättssäker handläggning. Många gånger hänger ledningsrättsärenden samman med pågående planprocesser och övriga infrastrukturprojekt inom kommunen. Att lämna över merparten av ledningsrättsärenden till det statliga lantmäteriet för handläggning skulle försämra förutsättningar för samordning, tidiga dialoger och parallell hantering med planprocesser samtidigt som förutsättningen för kommunala lantmäterimyndigheten att behålla behövlig mängd ärenden och kompetens inom Ledningsrättslagen kraftigt skulle försämrast.

Om en lantmäteriförrättning omfattas av säkerhetsskydd är det troligt att kommunen i samband med annan kommunal myndighetsutövning, redan hanterar säkerhetsskyddskänslig information rörande det aktuella objektet eller fastigheten, exempelvis vid lov- och tillståndsverksamhet. En överlämning av ärenden till det statliga Lantmäteriet skulle kunna få motsatt effekt genom onödig spridning av känslig information till fler myndigheter.

Förutsättningar såsom kompetens och resurser kan se olika ut för landets 40 olika KLM-kommuner. KLM Sandviken föreslår därför att det bör vara möjligt överlämna denna typ av ärenden till statliga lantmäteriet, men det ska inte vara obligatoriskt.

Avsnitt 9.4 Tydligare bestämmelser om överlämning av ärenden till Lantmäteriet

Utredningen föreslår att 5 § *lagen om kommunal lantmäterimyndighet* ska förtydligas avseende vilka ärenden som ska lämnas över till statliga lantmäteriet. Enligt förslag till 5 § 3 punkten ska förrättningar och *andra ärenden* som avser stora jord- och skogsbruksförrättningar som inte omfattar ny bebyggelse överlämnas till statliga lantmäteriet. Bestämmelsen om att stora jord- och skogsbruksförrättningar ska överlämnas finns redan i dagens utformning i 5 § 3 punkten *lagen om kommunal lantmäterimyndighet* och förtydligandet tar sikte på att omfatta även *andra ärenden som avser* stora jord och skogsbruksförrättningar. KLM Sandviken tycker att bestämmelsen ska förtydligas till att endast avse större omarronderingsförrättningar. Begreppet större jord- och skogsbruksförrättningar är otydligt och ger stort utrymme för tolkning, vilket minskar förutsägbarheten för såväl KLM, SLM och sakägare. Ca 25 % av de förrättningar som handläggs av KLM Sandviken berör jord- och skogsbruksmark. Den kommunala lantmäterimyndigheten har god erfarenhet och kunskap av att handlägga den här typen av ärenden och ser ingen anledning att överlämna dessa till statliga lantmäteriet. Det är också oklart av utredningen hur ”*andra ärenden*” kopplat till stora jord- och skogsbruksförrättningar är tänkt att hanteras när det gäller till exempel överenskommelse om och ändring av andelstal enligt Anläggningslagen.

Överlämning av ärenden till Lantmäteriet när kommunen är sakägare och sakägars ansvar för förrättningskostnader när överlämning begärts i otillbörligt syfte

Utredningen kommer fram till att sakägars rätt att begära överlämning av förrättningar som avses i 4 kap. 7 a § fastighetsbildningslagen, under hela handläggningstiden, är befogad och därmed ska kvarstå. Utredningen föreslår dock att en ny bestämmelse införs som innebär att en sakägare som begär överlämning i otillbörligt syfte ska betala de ökade förrättningskostnader som överlämningen medför. KLM Sandviken befarar att den nya bestämmelsen blir svår att tillämpa i praktiken och bidrar till ytterligare utdragna processer då dessa kostnader ska bedömas, kommuniceras och beslutas, i ärenden som i många fall redan är tvistiga. Hur ska lantmäterimyndigheten bedöma om en begäran om överlämning sker i otillbörligt syfte, såvida inte sakägaren uttryckligen säger det? Hanteringen av ett sådant beslut medför sannolikt inte obetydlig tidsåtgång och kostnad i

sig. Utredningen klargör heller inte om det är den kommunala lantmäterimyndigheten eller statliga lantmäteriet som ska ansvara för dessa bedömningar.

Lantmäterimyndigheterna är, oavsett kretsen av sakägare, skyldiga att vara objektiva i sin förrättningshandläggning. De beslut som fattas kan överprövas till högre instans av de sakägare som anser att den kommunala lantmäterimyndigheten tagit felaktiga beslut. Att kommunen kan vara sökande och sakägare är inte unikt för lantmäteriförrättningar. Det förhållandet föreligger även inom annan kommunal myndighetsutövning som exempelvis bygglov, där kommunen har olika roller som kund eller myndighetsutövare.

KLM Sandviken föreslår att rätten att begära överlämning i stället begränsas, likt möjligheten att föra talan om jäv i en förrättning. Rätten att begära överlämning kan kvarstå, men bör framföras i ett tidigare skede av förrättningen då det är känt att kommunen är sakägare.

Avsnitt 9.5 En tydligare rättslig reglering av en kommunal lantmäterimyndighets uppdragsverksamhet

Lista med tillåtna uppdrag

Utredningens förslag att införa en uttömmande lista över uppdrag som KLM får utföra riskerar att förhindra utveckling, innovation och anpassning till lokala behov. KLM Sandviken anser att en uppräkningslista i lagtext enligt utredningens förslag är olämplig och riskerar att snabbt bli inaktuell och begränsande på ett sätt som inte gynnar utveckling i samhällsbyggnadsprocessen. Dagens lagstiftning är mer flexibel och ger bättre förutsättningar för en effektiv och behovsstyrd verksamhet där anpassning kan ske med hänsyn till ärendeinströmning, behov och samhällsutveckling. KLM Sandviken har exempelvis bidragit med lantmäterikompetens i kommunens arbete med digitalisering av detaljplaner. Vid tider med låg ärendeinströmning avseende förrättningar kan resurser användas på ett effektivt sätt där behov av lantmäterikompetens behövs i andra uppdrag och utvecklingsinsatser. Inskränkning av KLM:s roll i plan- och byggprocessen och begränsa uppdragsverksamhet leder till försämrad samverkan, ökade ledtider och därmed högre kostnader inom samhällsbyggnadsprocessen i stort. KLM Sandviken vill även uppmärksamma att bildande av samfällighetsförening och delägarsammanträde inte finns med bland de uppdrag som utredaren föreslagit. Bildande av samfällighetsförening har en nära anknytning till de förrättningsåtgärder som en lantmäterimyndighet genomför. Det vore synnerligen opraktiskt om den kommunala lantmäterimyndigheten inte fick genomföra uppdraget att bilda samfällighetsförening i anslutning till exempelvis inrättande av gemensamhetsanläggning. Sakägarna skulle då behöva vända sig till det statliga Lantmäteriet för att bilda samfällighetsförening för den anläggning som kommunala lantmäterimyndigheten beslutat om. Det framgår inget skäl i utredningen till varför dessa uppdrag inte finns med i förslaget lista.

Otydliga villkor för uppdragsverksamhet

Utöver en uttömmande uppräknings av vilka uppdrag KLM får genomföra föreslår utredningen att uppdragsverksamheten ska villkoras. Enligt förslaget får uppdragsverksamhet utföras under förutsättning att verksamheten inte påverkar myndighetens oberoende till kommunen. Det är uppenbart att KLM inte ska utföra uppdrag som riskerar myndighetens oberoende gentemot kommunen som fastighetsägare eller sakägare i övrigt. Det är oklart vad villkoret innebär i praktiken för KLM:s del i uppdragsverksamhet gentemot hela kommunen.

Utredningen föreslår som ett andra villkor att KLM:s uppdragsverksamhet inte får medföra en negativ inverkan på handläggningstider inom förrättningsverksamheten. KLM Sandviken instämmer i att huvuduppdraget, handläggning av lantmäteriförrättningar, ska prioriteras framför uppdragsverksamhet. Utredningens förslag kan dock tolkas som att ingen uppdragsverksamhet är tillåten så länge det finns lantmäteriförrättningar som inväntar tillgänglig handläggare. Om så är fallet skulle Lantmäterimyndighetens stöd i planprocessen blir oförutsägbar och svårplanerad med hänsyn till upp- och nedgångar i antal inkomna förrättningsärenden. KLM Sandviken vill påpeka att lantmäterimyndighetens stöd i planprocessen också bidrar till kortare ledtider för samhällsbyggnadsprocessen som helhet då genomförande av efterföljande fastighetsbildning kan säkerställas. Det borde dessutom vara en kommunal angelägenhet att organisera och bemanna lantmäteriverksamheten så att myndigheten klarar av sitt huvuduppdrag och i förekommande fall andra lämpliga arbetsuppgifter och uppdrag.

Stöd i planprocessen

KLM Sandviken tolkar utredningens förslag som att KLM:s möjlighet att bidra med fastighetsrättslig kompetens i planprocessen väsentligt begränsas eller omöjliggörs. En av de viktigaste anledningarna för en kommun att ha en kommunal lantmäterimyndighet är just tillgång till fastighetsrättslig expertis för genomförandefrågor i planprocessen. Detta motiv framgår av förarbetena till *lagen om kommunal lantmäterimyndighet*, där ett syfte med reformen var just att samordna fastighetsbildning med plan- och bygglovsprocessen. Behov och fördelar med samordning belyses även i Statskontorets rapport *Delat ansvar för fastighetsbildningen (2017:18)* samt i Riksrevisionens rapport *Fastighetsbildningen i Sverige – handläggningstider, avgifter och reformbehov (RiR 2022:3)*. En aktuell utredning som precis varit ute på remiss, *SOU 2025:80 Koordinatbestämda fastighetsgränser* föreslår att gränser inom grundkartans område ska ha koordinatbestämda gränser senast vid granskningsskedet av en detaljplan. Förslaget i *SOU 2025:80* bedöms medföra ett ökat behov av samarbete, samordning och dialog mellan kommun och lantmäterimyndighet för att koordinatbestämning ska kunna hanteras i ett tidigt skede och genomföras parallellt med planprocessen på ett smidigt sätt. KLM Sandviken vill belysa att ett genomförande av förslagen i *SOU 2025:98 En bättre organisering av fastighetsbildningsverksamheten* står i direkt konflikt med behovet av ökad samverkan och samordning som utredningen om koordinatbestämda fastighetsgränser betonar och bedöms medföra. En trolig konsekvens är en

långsammare övergång till koordinatbestämda fastighetsgränser och risk för förseningar i planprocesser.

KLM Sandviken bidrar med fastighetsrättslig kompetens i kommunens planarbeten. KLM:s roll är att belysa de fastighetsrättsliga genomförandefrågorna i ett tidigt skede när detaljplanen arbetas fram. Syftet är att underlätta genomförande av detaljplanen samt att tydliggöra för berörda parter vilka konsekvenser plangenomförandet kan få för berörda fastigheter och rättigheter. Därmed kan eventuella hinder och överraskningar i genomförandet undvikas. För värna om KLM:s opartiskhet i vid genomförande av fastighetsbildningsåtgärder inom planområdet finns interna rutiner som säkerställer att rådgivande lantmätare i planprocessen inte är densamma som genomför efterföljande förrättningar. KLM Sandviken anser att utredningen fokuserar på teoretisk problematik avseende opartiskhet gentemot kommunen på omotiverade grunder och otillräckligt beaktat konsekvenserna för samhällsbyggnadsprocessen om KLM:s stöd i planprocesserna förhindras. I rapporten *”Uppföljning av tre bostadspolitiska beslut – en tydligare bostadsförsörjningslag, en enklare planprocess och slopat krav på bygglov för solcellspaneler (2025/26:RFR2)”* redovisas en undersökning av kommunernas bedömning av hur lantmäterimyndigheten lever upp till sina åtaganden och hur samarbetet fungerar. Resultatet i tabellen nedan visar stora skillnader mellan kommuner med KLM respektive kommuner med SLM (Lantmäteriet).

Tabell 3.4 Kommunernas bedömning av hur lantmäterimyndigheten lever upp till sina åtaganden och hur samarbetet fungerar

Andel (procent) per svarskategori

	Mycket dåligt	Ganska dåligt	Varken eller	Ganska bra	Mycket bra
Bedömning av åtagande					
Alla kommuner	1	16	23	38	22
Lantmäteriet	1	19	26	40	13
KLM	0	0	4	25	71
Upplevelse av samarbete					
Alla kommuner	5	18	24	35	19
Lantmäteriet	6	21	28	37	9
KLM	0	0	4	25	71

Källa: Riksdagsförvaltningen, kommunenkät om planarbete.

Bild är hämtad från riksdagens rapport 2025/26:RFR2

Med hänsyn till ovan nämnda rapporter och utredningar anser KLM Sandviken att det bör utredas hur Lantmäteriets stöd i planprocessen kan ökas till kommuner utan kommunal lantmäterimyndighet.

Avsnitt 11 Förtydligande villkor för inrättande och bibehållande av en kommunal lantmäterimyndighet

Utredningen föreslår förändringar i 2 § 3 *lagen om kommunal lantmäterimyndighet* där det framgår att en KLM ska ha en organisation som innebär att lokaler och medarbetare är oberoende i förhållande till kommunen. Så som förslaget är utformat skulle det innebära att KLM behöver bekosta egna lokaler fristående från kommunen. Det skulle även

kunna innebära att KLM inte längre kan nyttja gemensamma stödfunktioner för exempelvis HR, ekonomi, IT och andra verksamhetsstöd som KLM idag bekostar en andel av, tillsammans med förvaltningen i övrigt. Det är också oklart om KLM fortsatt skulle kunna ta del av övriga kommungemensamma system för bl.a. tidrapportering, fakturering och personaladministration. Förslaget bedöms medföra betydande kostnadsökningar. Kostnaderna ska finansieras av förrättningsavgifter, vilket innebär ökade kostnader för sakägare, företag och kommuninvånare som behöver nyttja lantmäterimyndighetens tjänster. Skulle KLM Sandviken behöva bygga upp och ensamt bekosta egna stödfunktioner och system skulle det vara oerhört svårt att få kostnadstäckning inom KLM-verksamheten. KLM Sandviken skulle i ett sådant scenario sannolikt tvingas att avveckla.

Av utredningen framgår det att villkoret i förslaget till 2 § 3 *lagen om kommunal lantmäterimyndighet* delvis innebär att KLM ska vara "ekonomiskt oberoende". KLM Sandviken anser att villkoret är otydligt utformat och det är svårt att förutse hur villkoret ska tolkas i praktiken. Villkoret kan tolkas som att KLM inte får ta emot ekonomiska medel från kommunen. KLM i Sandviken får i dagsläget ekonomiska medel från kommunen för att utföra författningsstyrd registrering av planer- och bestämmelser i fastighetsregistret, ge rådgivning till kommunens fastighetsägare samt för att genomföra kvalitetshöjande åtgärder i fastighetsregistret och den digitala registerkartan. Kvalitetshöjande åtgärder finansieras även via statliga medel genom samverkansavtal med Lantmäteriet. Bra kvalitet i fastighetsregister och registerkarta är en förutsättning för en smidig samhällsbyggnadsprocess, avseende såväl fastighetsbildning, planering, bygglov och digitalisering, att ett sådant kvalitetsarbete genomförs i större omfattning inom Sandvikens kommun än vad de statliga medlen räcker till. Försvinner möjligheten att använda kommunala medel för exempelvis kvalitetsförbättring och rådgivning innebär det en direkt försämring för kommunens fastighetsägare och det förbättringsarbete som sker idag i fastighetsregister och registerkarta.

KLM Sandviken anser att utredningens förslag bygger på ett ensidigt fokus på verksamhetens omfattning snarare än på hur väl myndigheterna lyckats uppfylla kraven på rättssäkerhet och effektivitet i sin myndighetsutövning. KLM Sandviken bedömer vidare att utredningen främst beskriver ett teoretiskt problem kopplat till risken för bristande opartiskhet hos kommunala lantmäterimyndigheter. Flera tidigare skrivelser, bland annat från Riksrevisionen (RIR 2022:3) och Statskontoret (Rapport 2017:18), har visat att KLM fungerar väl och har hög kompetens. Mot bakgrund av detta anser KLM Sandviken att de skärpta kraven är oproportionerliga och inte tillräckligt motiverade.

KLM Sandviken motsätter sig också utredningens förslag om att KLM ska använda det ärendehanteringssystem och tekniska handläggningsstöd som Lantmäteriet tillhandahåller för att få inrätta och bibehålla KLM. Dels bedöms kostnadsfrågorna för KLM inte vara tillräckligt utredda kopplade till ett sådant krav. Dessutom anser KLM Sandviken att ett tvång att använda Lantmäteriets system riskerar att hämma utveckling, digitalisering och effektivisering som annars skulle kunna bidra till kortare handläggningstider. Det är vidare oklart vilket ansvar Lantmäteriet har för att anpassa

ärendehanteringssystem och handläggningsstöd utifrån KLM:s specifika behov.

Avsnitt 12 Samverkan mellan kommunala lantmäterimyndigheter inom fastighetsbildningsverksamheten

KLM Sandviken anser att utredningen inte tillräckligt utrett möjligheten till samverkan mellan olika KLM samt möjligheten att inrätta gemensamma lantmäterimyndigheter mellan kommuner, trots att detta efterfrågats av flera aktörer. Försöksverksamhetskommittén har i betänkandet *Förändring genom försök* (SOU 2023:94) identifierat behov av sådan typ av samverkan och visat att förutsättningar finns lagstiftningsmässigt. Samverkansmöjligheter skulle bidra till att även mindre kommuner ges möjlighet att via samverkan uppfylla kraven som ställs för att bilda en kommunal lantmäterimyndighet. Att möjliggöra för fler kommuner att svara för fastighetsbildningen skulle bidra till både en ökad kvalitet i samhällsplaneringen och även en mer effektiv fastighetsbildning vid plangenomförandet.

En stor fördel med avtalssamverkan vore att resurseffektivt kunna hjälpas åt mellan lantmäterimyndigheterna för att motverka ärendetoppar (långa köer) hos vissa lantmäterimyndigheter medan andra har ett lägre ärendeflöde. I stället hänvisar utredningen till möjliga frivilliga lösningar där medarbetare exempelvis kan ta tjänstledigt hos en lantmäterimyndighet för att hjälpa till under viss tid hos en annan lantmäterimyndighet. KLM Sandviken vill påpeka att det inte är ett arbetstagaransvar att hantera ärendebalanser. Möjlighet till samverkan mellan myndigheterna skulle minska trösklar att effektivt hantera oönskade ärendebalanser och därmed bidra till en effektivare samhällsbyggnadsprocess.

Avsnitt 14 Tydligare bestämmelser om tillsynen över de kommunala lantmäterimyndigheterna

Enligt utredningens förslag ska Lantmäteriets tillsynsansvar tydliggöras i 6 § *lagen om kommunal lantmäterimyndighet*. Där anges att statliga lantmäterimyndigheten ska följa upp att en KLM fortlöpande uppfyller villkoren i 2 § samma lag. KLM Sandviken är i huvudsak positiv till att tillsynens omfattning förtydligas men det förutsätter att villkoret i 2 § 3 *lagen om kommunal lantmäterimyndighet* tydliggörs så att det står klart för KLM vad villkoret innebär i praktiken (se kommentar under yttrande till avsnitt 11).

Utredningen föreslår att Lantmäteriet fortsatt ska vara både tillsynsmyndighet och enda part som yttrar sig över ansökan vid inrättande av KLM, samtidigt som Lantmäteriet är handläggande myndighet där KLM saknas och handläggande myndighet när förrättningar överlämnas av KLM. Dessa dubbla roller medför en risk för intressekonflikt, vilket tidigare påpekats av både Statskontoret och flera KLM. En fristående tillsynsmyndighet skulle vara ett mer lämpligt alternativ eftersom en sådan även skulle kunna bedriva tillsyn över såväl Lantmäteriet som KLM.

Avsnitt 16 Avgifter som ger kostnadseffektivitet och förutsägbarhet

Utredningen föreslår att det av 4 § *förordningen (1995:1459) om avgifter vid lantmäteriförrättningar* ska framgå att när timtaxa tillämpas ska lantmäterimyndigheten debitera sakägarna för den tid som skäligen behövs för handläggningen. KLM Sandviken gör redan idag en skälighetsbedömning i samband med fakturering av ärenden och tillstyrker därmed utredningens förslag på förtydligande.

Utredningen föreslår vidare att det ska införas en bestämmelse om att fast avgift ska tas ut för förrättningar med en handläggningstid som är högst 20 timmar om det inte i ett enskilt fall finns särskilda skäl att i stället beräkna avgiften utifrån den tid som lagts ned. KLM Sandviken delar utredningens bedömning om vikten av ökad förutsägbarhet för sakägarna avseende förrättningskostnader och är i grunden positiv till ett förslag om fasta avgifter för enklare ärenden. KLM Sandviken anser dock att det är otydligt hur föreslagen bestämmelse är tänkt att tillämpas i praktiken och på vilket sätt förutsägbarheten egentligen ökar för sakägarna om bedömningen görs först efter att ärendet avslutats. KLM Sandvikens uppfattning är att sakägare vill ha en bättre kostnadsuppskattning och förutsägbarhet innan ansökan skickas in till myndigheten för att avgöra om tänkt åtgärd är värd kostnaden. Utredningen tar upp statistik från Lantmäteriet avseende ärenden som tagit mindre än 20 timmar i handläggningstid. Det hade varit intressant att se hur stor andel av dessa ärenden som avser inställelsebeslut och återkallelse på grund av att ärendet inte kan genomföras. KLM Sandvikens uppfattning är att ärenden som uppenbart inte kan genomföras sällan ens inkommer som ansökningar till den kommunala lantmäterimyndigheten, sannolikt tack vare tillgång till bättre rådgivning inom kommuner med en KLM. Det hade också varit intressant att se hur stor andel av dessa ärenden med maximalt 20 timmar handläggningstid som redan omfattas av fast pris enligt dagens föreskrifter, såsom registrering av ändrade andelstal (ÄDAL) och godkännande av överenskommelser om ändrade andelstal (ÖKAL). Vad gäller ÖKAL och ÄDAL-ärenden finns redan en prismodell för fast pris vilket innebär att förslaget inte skulle bidra till ökad förutsägbarhet för dessa ärenden. KLM Sandviken bedömer att förslaget inte skulle medföra önskad effekt avseende förutsägbarhet för sakägare, snarare att lantmäterimyndigheten behöver lägga ytterligare tid på bedömningar av nedlagd tid för att avgöra om fast avgift ska tillämpas i det enskilda ärendet. KLM Sandviken avstyrker därmed förslaget om fast avgift i dess nuvarande form.

Avsnitt 18 Konsekvenser av utredningens förslag

KLM Sandviken anser att utredningens konsekvensbeskrivning är bristfällig. Utredningen har inte i tillräcklig omfattning beaktat och med helhetssyn utvärderat konsekvenserna som utredningens förslag kan medföra för befintliga KLM samt för kommuner som idag har en KLM eller vill ha en KLM.

Att utredningen inte närmare utrett hur många av de kommunala lantmäterimyndigheterna som behöva avvecklas om utredningens förslag införs är en stor brist. KLM Sandviken ställer sig mycket tveksam till att förslagen endast riskerar avveckling av ett fåtal KLM. Att behöva avveckla

kommunala lantmäterimyndigheter, som fungerar väl är en stor konsekvens som bör analyseras utifrån påverkan på olika aktörer i hela samhällsbyggnadsprocessen. KLM Sandviken anser även att utredningen brister i motivering till varför avveckling av väl fungerande kommunala lantmäterimyndigheter är nödvändigt, särskilt med beaktande av att utredningen själv framhåller att det skulle leda till sämre service inom berörda kommuner.

Sten Sjö
Tillförordnad chef för
lantmäterimyndigheten i Sandviken